

Nr 72.

Ankom till riksdagens kansli den 4 augusti 1914 kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen
angående understödjande av skididrotten bland ungdomen.
(2:a avd.).*

I den till riksdagen den 18 sistlidne maj avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under punkten 217 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition angående anslag till understödjande av skididrotten bland ungdomen beräkna för ändamålet på extra stat för år 1915 ett anslag av 50,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 29 maj 1914 avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 151, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ekklesiastikärenden samma dag, föreslagit riksdagen att för understödjande av skididrotten bland ungdomen på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 50,000 kronor att användas på sätt och under villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en av herr *G. Rosén* inom första kammaren väckt motion (nr 63), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande anordnande av övning i skidåkning för den manliga ungdomen i folk- och småskolor, samskolor och allmänna läroverk.

Beträffande de av motionären till stöd för framställningen anförda skäl får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets
yttrande.

Utskottet vill till en början erinra därom, att 1913 års riksdag, på Kungl. Maj:ts framställning, till understödjande av idrotten i landet under år 1914 beviljade på extra stat för samma år ett anslag av 100,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma.

Denna Kungl. Maj:ts framställning möttes inom riksdagen av stora betänkligheter. Vid den förberedande behandlingen av densamma blev den också av statsutskottet avstyrkt. Mot utskottets beslut hade emellertid ett flertal ledamöter inom utskottet anmält reservation under tillstyrkande av Kungl. Maj:ts framställning. Vid frågans behandling i riksdagen blev utskottets hemställan bifallen av andra kammaren, medan däremot första kammaren biföll reservanternas förslag. Vid därefter företagen gemensam omröstning bifölls Kungl. Maj:ts ovannämnda framställning med 181 röster mot 170, vilka tillföll utskottets förslag. Även för år 1915 har riksdagen för samma ändamål beviljat en liknande summa.

De betänkligheter, i ekonomiskt hänseende, vilka vid framläggandet av det första anslagsäskandet till ifrågavarande ändamål yppade sig, hava också visat sig äga en viss grad av berättigande. Utskottet vill i sådant avseende erinra därom, att av det för år 1914 av riksdagen beviljade anslaget, Kungl. Maj:t har till understödjande av skididrotten bland ungdomen anvisat ett belopp av 8,000 kronor; men detta oaktat har emellertid nu för denna idrottsgren äskats ytterligare 50,000 kronor.

Den föreliggande frågan var upptagen till behandling redan i statsverkspropositionen till innevarande års förra riksdag, i det att Kungl. Maj:t då föreslog riksdagen att i avbidan på proposition angående anslag till understödjande av skididrotten bland ungdomen beräkna för ändamålet för år 1915 ett extra anslag av 50,000 kronor. I det uttalande till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, vari föredragande departementschefen angav skälen till nämnda framställning, meddelade han, att han efter samråd med statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet kommit till den övertygelsen, att man genom framställning till riksdagen borde söka utverka de medel, som kunde vara erforderliga för lämpliga och kraftiga åtgärder till skididrottens befrämjande bland ungdomen. Särskilt framhöll departementschefen, att vid den utredning rörande försvarsfrågans ställning och behov, som under senaste tiden pågått, med synnerlig styrka hade framhävts den betydelse för försvarskraftens stärkande, som måste tillmätas en bland landets manliga ungdom allmänt spridd färdighet i skidlöpning. I betraktande härav måste det framstå såsom en viktig ange-

lägenhet, att åtgärder vidtoges, som kunde vara ägnade att uppmuntra ungdomen till att redan under skoltiden börja öva sig i skidans bruk och att sedermera befästa och utveckla den vunna färdigheten.

Särskilda målsmän för skidsporten inom landet hade därefter utarbetat ett förslag, som närmast ligger till grund för nu föreliggande framställning. Förslaget avser först lärarutbildning, vilken skulle ske dels genom anordnande av årliga frivilliga kurser, därav 4 för folkskollärare och 1 huvudsakligen avsedd för elementarlärare, dels ock genom obligatorisk undervisning i skidans bruk vid vissa folkskoleseminarier, nämligen de i Stockholm, Uppsala, Strängnäs, Karlstad, Falun, Härnösand, Umeå och Luleå belägna. Skolbarnens undervisning i skidlöpning skulle äga rum vid ett 20-tal elementarläroverk, belägna inom trakter, där tillräckligt med snö kunde påräknas, samt vid folkskolor av vissa typer inom denna »snögräns». Undervisningen, som skulle förläggas inom skolschemats ram, hade tänkts skola bli obligatorisk i seminarierna och i de högre typerna av folkskolan. I undervisningen skulle såsom en avslutning ingå utflykter på skidor. För att underlätta anskaffandet av skidor skulle anordningar träffas, varigenom dylika kunde tillverkas i förberörda seminarier samt i de bättre utrustade folkskolor, där träslöjd bedreves. Undervisningen i skid tillverkning skulle vid vissa läroanstalter vara obligatorisk. Slutligen skulle till fattiga barn i trakter, där slöjd icke ägde rum i skolorna och tillgång på lämpligt virke icke finnes, skidor utdelas gratis, enligt vad de sakkunniga tänkt sig 500 par om året. För att så mycket som möjligt tjäna syftet med förslaget att stärka landets försvarskraft hade de sakkunniga ansett, att den kvinnliga ungdomen vid skolorna tills vidare skulle lämnas utanför. För organisationens genomförande skulle enligt deras förslag hos läroverksöverstyrelsen och folkskoleöverstyrelsen anställas en skidinspektör med ett årligt arvode av 2,500 kronor, biträdd av 2 assistenter med arvode av 500 kronor var, varjämte till expeditionsbiträde, hyra av lokal med ljus, värme och telefon samt till expenser beräknats sammanlagt 1,800 kronor för år. Totalkostnaden belöpte sig enligt förslaget till 62,000 kronor, därav 21,000 kronor engångsutgifter och 41,000 kronor årligen återkommande utgifter.

I sitt över förslaget avgivna utlåtande hade generalstabschefen särskilt berört de militära synpunkterna i fråga om föreliggande spörsmål och därvid, bland annat, framhållit, att från militär ståndpunkt betraktat en *allmänt* spridd färdighet i skidlöpning bland landets manliga ungdom kunde tillmätas betydelse i så måtto, att utbildningen i *militär* skidlöpning därigenom kunde bli i viss mån förberedd. Då emellertid en mycket ringa del av landets manliga ungdom kunde komma i åtnjutande av den

ifrågasatta *direkta* undervisningen i skidlöpning, ansåg generalstabschefen, att de höga förväntningar i fråga om dessa åtgärders militära värde, som bland annat framkommit i 1914 års ovanberörda statsverksproposition, saknade verkligt fog. Generalstabschefen påpekar dock, att åtgärder i berörda syfte hade sitt stora värde och sitt berättigande, om också ett understödjande från statens sida av skididrotten bland ungdomen icke på mycket lång tid kunde få *någon* militär betydelse och trots de nödvändiga begränsningarna i fråga om räckvidden av en dylik anordning, vartill de klimatiska förhållandena skulle föranleda.

Läroverksöverstyrelsen hade i anledning av de sakkunnigas förslag erinrat, att, under förutsättning av bifall till ett av överstyrelsen uppgjort förslag till undervisningsplan för gymnastik med tillämpningsövningar, undervisning och utbildning i skidlöpning skulle vid de allmänna läroverken kunna äga rum alltifrån första klassen till den sista, och ej blott, såsom de sakkunniga antagit, i fjärde och femte klasserna. Vidare hade överstyrelsen påpekat, att tillverkning av skidor kunde försiggå vid sådana allmänna läroverk och kommunala mellanskolor, där undervisning i träslöjd redan blivit eller komme att bli anordnad. I fråga om kostnaderna, i vad desamma berörde de allmänna läroverken, hade läroverksöverstyrelsen uttalat, dels att ersättningen till lärare, som undervisade i skidlöpning, vilken ersättning sammanlagt beräknats till 2,000 kronor, borde utgå icke efter 100 kronor för lärare, såsom de sakkunniga föreslagit, utan efter de normer, som låge till grund för fördelningen av extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken, dels ock att det för skidutflykter beräknade bidraget å 2,000 kronor icke skulle vara behöfligt, utan att kostnaderna i sådant avseende i mån av behov kunde läggas på reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

Folkskoleöverstyrelsen hade föreslagit åtskilliga ändringar och jämkningar i det framlagda förslaget. Folkskoleöverstyrelsens förslag innebär i huvudsak, dels att antalet skidkurser för lärare skulle inskränkas till 4 i stället för föreslagna 5, dels att undervisning i skidlöpning borde inskränkas till 7 seminarier, därvid möjligen de i Stockholm och Strängnäs borde uteslutas och till äventyrs det i Växjö tillkomma, dels att åtminstone tills vidare undervisningen i skidlöpning vid folkskolorna icke borde vara obligatorisk, utan frivillig samt försiggå icke allenast vid skolor inom »snögränsen», utan även vid skolor i andra trakter av landet, där förutsättningar för ifrågavarande undervisning förefunnes, dels att undervisningen syntes böra börja tidigare än under det femte skolåret och även komma flickorna till del, dock att undervisningen i första hand skulle komma gossarna i de två högsta klasserna till godo, dels att en

del av undervisningen borde förläggas utanför den egentliga dagliga undervisningstiden, dels att förfärdigandet av skidor i folkskolorna icke till någon del borde göras obligatoriskt, dels ock att, då skidtilverknigen inom skolorna på grund av förhållandena icke kunde bedrivas förr än mot slutet av sista skolåret, det för gratisutdelning av skidor avsedda beloppet borde ökas från 3,000 kronor till 10,000 kronor, därvid emellertid överstyrelsen tänkt sig, att en del av denna summa skulle användas till mellanavgifter för åvägabringande av nedsatt pris å skidmateriell.

Folkskoleöverstyrelsen och även läroverksöverstyrelsen hade ansett de sakkunnigas förslag till administrationskostnader alltför rundligt tilltaget. Överstyrelserna förordade ett arvode av 1,500 kronor till en för bägge ämbetsverken gemensam skidinspektör samt att därjämte ett belopp av inalles 1,000 kronor för år ställdes till de båda överstyrelsernas förfogande till täckande av de ökade expeditonskostnader med mera, som av förslagets genomförande kunde förväntas. De kostnadsberäkningar, som framlagts av folkskoleöverstyrelsen, slutade på en summa av 51,345 kronor, däri inberäknat det belopp av 2,000 kronor, som enligt förslaget, sådant dessamma förordats av läroverksöverstyrelsen, skulle behövas för behov, som anginge sagda överstyrelse.

Departementschefen har i nu föreliggande framställning anslutit sig till de förslag, som framlagts av överstyrelserna. Den av folkskoleöverstyrelsen beräknade slutsumman å 51,345 kronor fann departementsschefen vara att betrakta som approximativ och därför utan olägenhet kunna nedsättas till 50,000 kronor, vilken summa nu ock för ändamålet äskas.

Utskottet har ej kunnat underlåta att ställa sig ganska tveksamt gentemot den föreliggande framställningen, detta med hänsyn till de vittgående konsekvenser, som kunna bliva en följd av att staten utöver redan beviljade anslag till idrottsrörelsen i alltför stor utsträckning lämnar understöd till vissa grenar av densamma. De skäl, som närmast föranlett frågans upptagande, synas hava varit de militära. Av generalstabschefens yttrande framgår emellertid, att dessa kunna tillmätas så ringa betydelse, att anslaget beviljande ur denna synpunkt näppeligen torde få anses motiverat. Frånsett nu berörda förhållande, bör dock den betydelse för ungdomens fysiska fostran, en rationellt bedriven skidutbildning äger, ingalunda underskattas. Utskottet finner fastmera denna idrottsgren äga alldeles särskilda betingelser i berörda avseende, och anser sig utskottet förty böra för skididrottens främjande tillstyrka ytterligare understöd utöver redan nu utgående.

Emellertid har utskottet funnit det av Kungl. Maj:t framlagda för-

slaget vara väl omfattande och kostnaderna allför högt beräknade. Med hänsyn härtill har utskottet följaktligen ansett sig böra i förslaget göra väsentliga reduceringar, varvid utskottet uteslutit vad som för själva huvudändamålet ernående synes vara av den minsta betydelsen. Till en början har utskottet funnit, att de belopp, som avsetts för de allmänna läroverken, böra utgå, detta med hänsyn dels till den kompetens i fråga om ledning av en frivillig skidutbildning bland läroverkens lärjungar, som givetvis måste antagas förefinnas hos läroverkens gymnastiklärare, dels ock till de i allmänhet gynnsammare förhållanden, som vid de allmänna läroverken förefinnas i avseende å utövande av frivillig skididrott. Vidare finner sig utskottet ej kunna godtaga förslaget om tillverkning av skidor vid slöjdundervisningen; dels fordrar nämligen dylikt arbete helt andra resurser än dem, som stå till buds vid vanlig slöjdundervisning, dels torde detsamma ej kunna lämna det resultat, som de tillkallade sakkunniga föreställt sig. Antalet frivilliga kurser för folkskollärare böra enligt utskottets åsikt inskränkas till 2 i stället för av departementschefen förordade 3. Vid folkskoleseminarierna bör elevernas skidutbildning förläggas till de undervisningstimmar för lek och idrott, som enligt vad utskottet inhämtat torde komma att upptagas å den nya timplanen för seminarierna, vadan någon särskild ersättning till lärare för skidutbildning här ej behöver ifrågakomma. Kostnaderna för de i förslaget nämnda skidutflykterna böra enligt utskottets förmenande icke bestridas av statsmedel. Anslagen till utarbetande och tryckning av instruktioner rörande skidlöpning och skidvård torde kunna uteslutas, liksom administrationskostnaderna böra nedbringas. Den viktigaste punkten i förslaget synes utskottet vara åstadkommande av prisbilliga skidor, vilket lämpligen torde kunna ske däri-genom, att staten uppgör avtal med skidtilverkare och betalar mellanavgift mellan tillverkarnes pris och det avsevärt billigare pris, för vilket skoldistriktet efter rekvisition böra kunna erhålla skidmateriell. För detta ändamål torde något högre anslag böra beräknas, än vad folkskoleöverstyrelsen föreslagit.

Slutligen vill utskottet betona, att den undervisning i skidlöpning, som det begärda anslaget vill främja, bör enligt utskottets förmenande vara frivillig; endast vid seminarierna torde den kunna erhålla obligatorisk karaktär, alldenstund utbildningen vid nämnda läroanstalter skulle förläggas inom den obligatoriska undervisningstiden.

Då utskottet med iakttagande av vad nu anförts sökt beräkna, till huru stort belopp det för år 1915 för ifrågavarande ändamål erforderliga anslaget skulle behöva bestämmas, har utskottet uppställt följande kostnadsberäkning.

Frivilliga kurser för folkskollärare.

	Engångs- kostnad. Kronor.	Årlig kostnad. Kronor.
Anskaffning av skidmaterieell för 2 kurser	2,160	
Förvaring och vård, 100 kronor per kurs		200
Dagtraktamente för deltagarna i kurserna efter 4 kronor för deltagare		4,000
Resekostnad för deltagarna		1,000
Ersättning till ledare av kurserna		200
Biträdande lärare, 2 vid varje kurs		300
Ledarnes resor och dagtraktamenten efter 4:e klass i re- sereglementet		550
Expenser, undervisningsmaterieell m. m.		100

Kurser vid seminarier.

Anskaffning av skidmaterieell	8,100
-------------------------------------	-------

Frivilliga kurser vid folkskolor.

Ersättning åt lärare	4,000
Kostnader för mellanavgifter för vinnande av nedsatt pris på skidor	12,000

Administration.

Till folkskolöverstyrelsen för anlåtande av sakkunniga, för expenser m. m.	1,500
Summa	10,260 23,850

Engångskostnaderna för anskaffande av skidmaterieell vid seminarie-
kurserna anser utskottet kunna fördelas på två år och skulle sålunda för
år 1915 behöva anvisas sammanlagt 30,060 kronor, vilken summa synes
kunna avrundas till 30,000 kronor.

Utskottet vill emellertid framhålla, att de nu angivna beräkningarna
måste anses såsom i hög grad approximativa, varför de ingalunda enligt
utskottets mening kunna få bli bindande vid en framtida disposition
av ett eventuellt anslag.

Genom vad utskottet nu anfört, torde utskottet även få anses hava
uttalat sig i fråga om herr Roséns ovanberörda i ärendet väckta motion.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 6 saml. 41 häft. (Nr 71—73.) 2

Utskottet får sålunda hemställa,

- a) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, må för understödjande av skididrotten bland ungdomen på extra stat för år 1915 anvisa ett anslag av 30,000 kronor att användas på sätt och under villkor Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;
- b) att herr Roséns ovanberörda motion må anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört och hemställt.

Stockholm den 4 augusti 1914.

På statsutskottets vägnar:

F. CL:SON WACHTMEISTER.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från Första kammaren: herrar greve *F. Cl:son Wachtmeister*, *S. H. Kwarnzelius*, *O. Jonsson*, *H. F. Lamm*, greve *Ph. O. L. Klingspor*, *O. M. Strömberg*, *A. N. Hahn*, *A. Åström*, *N. O. Bruce*, greve *N. F. Posse* och *A. R. Rooth*, samt

från Andra kammaren: herrar *A. Ekman*, *J. Ström*, *N. E. Lindberg*, *A. P. Gustafsson* i Örebro, *A. Anderson* i Råstock, *A. R. Lundblad*, *C. R. Jansson* i Falun, *J. Andersson* i Stårte *J. Erlansson*, *K. O. Strid* och *S. Bengtsson* i Norup.
